

Sinds vorig jaar organiseert LOWAN de regionale bijeenkomsten 'Zorg op de ISK'. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken zorgcollega's van ISK's uit dezelfde regio, de actuele vraagstukken in hun werkveld. In deze tweede serie artikelen over 'Zorg op de ISK' worden deze vraagstukken verder uitgediept, aan de hand van literatuur, ISK-bezoeken en interviews.

Welbevinden van Oekraïense leerlingen

Door Eva Klooster

Vooraf

Voor dit artikel sprak ik met deskundigen afkomstig uit Oekraïne en Nederland¹ die ervaring hebben met ISK-onderwijs en Oekraïense leerlingen. Aanleiding zijn de vele vragen van ISK's over de motivatie² en het verzuim van Oekraïense leerlingen en over het contact met leerlingen en ouders uit Oekraïne.

Veel ISK's zoeken naar methoden die kunnen bijdragen aan het welbevinden van leerlingen. Uit de gesprekken die voor dit artikel zijn gevoerd komt naar voren dat *de* aanpak niet bestaat, maar dat er in het ISK-veld inmiddels wel verschillende positieve ervaringen zijn opgedaan.

In het ISK-onderwijs schrikt men niet van leerlingen die verzuimen of die weinig gemotiveerd zijn om Nederlands te leren. Ervaren medewerkers herkennen de problematiek van ISK-leerlingen die

getraumatiseerd zijn en in Nederland nog geen vaste grond onder de voeten hebben. Het stimuleren van leerlingen om naar school te komen, is in die zin een bekend onderdeel van het werk op ISK's. Toch vinden ook de ervaren medewerkers dat het verzuim van een deel van de leerlingen uit de Oekraïne specifieke aandacht vraagt.

Dit artikel start daarom met een aantal verklaringen voor het verzuim en de lage motivatie voor NT2 van een deel van de leerlingen uit Oekraïne. Vanzelfsprekend hebben de ISK's zelf ook invloed op de motivatie van leerlingen om naar school te komen en om Nederlands te leren.

ISK-medewerkers delen in dit artikel hun tips voor en ervaringen met het ondersteunen van Oekraïense leerlingen. De belangrijkste tips staan in het schema hieronder op een rij en zijn de basis van het artikel.

¹ In dit artikel staan alleen de namen van degenen die hebben meegewerkt aan interviews en tevens zijn geciteerd. Er zijn meer ISK-medewerkers geïnterviewd, de regionale bijeenkomsten zijn geanalyseerd en er is in klassen geobserveerd.

² De indruk bestaat dat de leerlingen die in Oekraïne op privéscholen hebben gezeten, meer motivatie hebben om in Nederland naar school te gaan. Zij stromen naar verhouding ook sneller door naar regulier of tweetalig onderwijs.

Belangrijke tips

- Achtergrond van invloed
- Start met gesprek
- Bied zekerheid met korte termijn doelen
- Duidelijkheid en gemengde klassen
- Zet creatieve vakken en sport in
- Betrek ouders en blijf uitleggen
- Psychische hulp is nodig, op termijn
- Inzet op ouderbijeenkomsten werkt
- Bijeenkomsten met gemeente en locaties
- Zorg voor Oekraïense medewerkers

Achtergrond van invloed

Een rondgang langs de ISK's laat zien dat het vraagstuk van verzuim van Oekraïense leerlingen op veel locaties wordt herkend, maar ook dat er enorme verschillen zijn. Terwijl de ene ISK aangeeft dat maar twee derde van de Oekraïense leerlingen uit een klas dagelijks op school verschijnt, zijn er ook ISK's die ervaren dat de meerderheid van de Oekraïense leerlingen zeer gemotiveerd is. Zij noemen voorbeelden van Oekraïense leerlingen die op een hoog tempo leren en zelfs soms al doorstromen naar (Engelstalig) vervolgonderwijs.

Een van de verklaringen voor de (verschillen van) verzuim is de achtergrond van de leerling. Het maakt veel uit op welk moment en met welke onderwijsachtergrond leerlingen uit Oekraïne zijn vertrokken. Het is een bekend gegeven dat leerlingen die in eigen land op privéscholen en/of theoretisch onderwijs hebben gevolgd, sneller invoegen in het ISK-onderwijs. Deze leerlingen leren de Nederlandse taal sneller en spreken al redelijk of goed Engels. Oudere leerlingen uit deze groep willen naast de ISK, ook nog een online Oekraïens diploma halen, zodat zij letterlijk overuren draaien om beide onderwijsvormen te volgen. Verzuim hangt volgens deskundigen bij leerlingen uit deze groep eerder samen met ambitie, dan met gebrek aan motivatie. Het komt ook voor dat leerlingen uit deze gemotiveerde groep al een diploma in Oekraïne hadden behaald, waardoor zij nog gemotiveerder zijn om snel door te stromen naar regulier hoger onderwijs in Nederland.

Veel minder makkelijk is de overgang voor kinderen die uit een minder geprivilegieerde (school-) omgeving komen en die in eigen land al een voorkeur hadden voor praktische vakken. Weerstand om Nederlands te leren en verzuim bij de praktijkgerichte leerlingen noemen ISK's 'een zeer taai probleem'.

Docenten uit Oekraïne, die voor dit artikel zijn geïnterviewd, wijzen erop dat de motivatie van leerlingen sterk samenhangt met de opstelling van

ouders (wel/niet snel terug willen), het moment van vertrek uit Oekraïne (bij de start of later tijdens de oorlog) en de woonplaats in Oekraïne ('relatief' veilig of oorlogsgebied).

Leerlingen die aan het begin van de oorlog zijn vertrokken hebben – over het algemeen – minder directe oorlogstrauma's te verwerken dan degenen die uit oorlogsgebied zijn gevlucht. Tegelijkertijd hebben zij een sterker sentiment van 'we gaan nog terug', dan de leerlingen die de oorlog van dichtbij hebben meegemaakt. Als ook de ouders uitdragen dat zij zo snel mogelijk terug willen, zijn leerlingen over het algemeen moeilijk te motiveren.

Nu de oorlog langer duurt dan verwacht, constateren ISK's voorzichtig dat er een kentering gaande is. Steeds meer ouders die overtuigd waren snel terug te gaan, lijken zich neer te leggen bij een langer verblijf in Nederland. Docenten zien dat terug in positiever gedrag en hogere motivatie bij leerlingen.

Een fenomeen dat ISK's koppelen aan het verloop van de oorlog is de recente instroom van leerlingen waarvan - in vergelijking met het begin van de oorlog - een hoger percentage speciaal onderwijs nodig heeft. Verschillende geïnterviewden maken de koppeling met de huidige instroom van kinderen die in Oekraïne in kindertehuizen verbleven. Dit signaal is niet te bevestigen via officiële bronnen en is gebaseerd op ervaringsverhalen van leerlingen en docenten.

Start met gesprek

Natasha Kolbeek-Goncharova is een NT2-docent die op verschillende ISK's heeft gewerkt. Natasha is afkomstig uit Oekraïne en is jaren geleden, in een rustigere tijd, naar Nederland gekomen. Zij wijst erop dat Oekraïense leerlingen abrupt zijn vertrokken en zich nooit hebben voorbereid op een verblijf in Nederland. Volgens Natasha is 'begrijpen waar het gedrag vandaan komt' de eerste stap bij het reageren op weerstand en verzuim.

Natasha: 'Leerlingen uit Oekraïne zijn nog niet geland, ze zitten nog in de oorlog. Kinderen kunnen nog niet starten met verwerken van trauma's, want zij maken zich iedere dag zorgen over wat zij hebben achtergelaten... Dat kunnen achtergebleven vaders of andere familieleden en vrienden zijn, maar ook tastbare dingen... Kinderen vragen zich af of hun wereld nog bestaat, zoals hun huis en hun spullen. Laatst vertelde een meisje dat ze aan haar nieuwe sportschoenen dacht, ze was er zo blij mee en hoopte dat ze die zou terugkrijgen.'

Deels zijn de leerlingen nog in Oekraïne, ziet ook docent Raymond Terstappen. Raymond is als docent geschiedenis overgestapt van het regulier onderwijs naar ISK-onderwijs. Op de ISK Enschede neemt hij als

mentor een Oekraïense klas onder zijn hoede. Hij vult het verhaal van Natasha aan.

Raymond ziet een frictie tussen het Nederlands leren als primaire opdracht van het ISK-onderwijs en de verwachtingen van Oekraïners.

'Leerlingen uit Oekraïne zijn niet gevlucht naar Nederland, maar naar een NAVO-land dat zo ver mogelijk van Rusland ligt en waar je ook Engelstalige studies kan doen. Tijdens de Sovjettijd mochten zij hun eigen taal niet handhaven. Leerlingen geven aan 'papa

to understand our feelings' daar het zichtbare bewijs van.

Ook volgens de uit Oekraïne afkomstige Natasha Kolbeek-Goncharova is het belangrijk om eerst veiligheid voor een gesprek te creëren. Leerlingen moeten het vertrouwen krijgen dat zij in de klas of apart met een docent of mentor ervaringen kunnen delen. Natasha: "Vraag aan leerlingen wat zij nodig hebben, om zich beter te voelen". Leerlingen zijn alle zekerheden kwijt, dus start met het opbouwen van een veilige basis en gesprek, adviseert Natasha.

Natasha (rechts) in een klas met leerlingen uit Oekraïne

is in Oekraïne aan het vechten zodat we onze eigen taal en cultuur kunnen behouden' en hier krijgen ze te horen 'je moet Nederlands leren.'

Wat Raymond betreft is het belangrijk om te begrijpen waarom een deel van de leerlingen niet gemotiveerd is om Nederlands te leren zodat je als docent het gesprek hierover kan aangaan. En dat helpt leerlingen in ieder geval iets te ontspannen, is de ervaring van Raymond.

'Ik heb leerlingen uit Oekraïne die niet vooruit zijn te branden. Maar ik heb ook leerlingen die heel gemotiveerd zijn. Twee leerlingen hebben online een Oekraïens diploma gehaald en zijn met dat diploma naar het hbo doorgestroomd. Dat ze dat willen, dat begrijp ik.'

Hoewel de Oekraïense leerlingen van Raymond niet allemaal op school verschijnen, ervaart hij dankbaarheid tijdens de gesprekken van de leerlingen die wel komen. Achter zijn bureau zijn de tekeningen, cadeautjes uit de Oekraïne en een kaart 'you are trying

Bied zekerheid met korte termijn doelen

Viktoriiia Novak, is docente Engels op ISK Panta Rhei in Amstelveen. Viktoriiia is gevlucht uit Oekraïne in de eerste maanden van de oorlog. Ze herkent veel van de problemen van de leerlingen. De onzekerheid over teruggaan naar Oekraïne houdt alle leerlingen en ouders bezig, vertelt zij. Ze merkt dat het beter gaat met leerlingen, zodra ouders besluiten in Nederland te blijven voor een langere periode. Helaas ontbreekt voor de Oekraïense ouders en leerlingen een duidelijk toekomstperspectief.

Viktoriiia Novak adviseert om tegenover alle persoonlijke onzekerheden van Oekraïense leerlingen als docent zekerheid te bieden door het stellen van 'korte termijn doelen'. Viktoriiia doet dit enerzijds door aan ouders en leerlingen informatie te geven over de verschillende niveaus van het Nederlands onderwijs en tegelijkertijd de persoonlijke ontwikkeling van de leerling binnen dat systeem zichtbaar te maken. Dat laatste doet Viktoriiia door de vorderingen te tonen met

behelp van de grafiek-lijnen van de toetsen.

'Ik open samen met de leerling en de ouders de JJJ toets en laat steeds zien waar de leerling zich bevindt op de lijn. Iedere stip op de lijn is winst. Their goal is just a bit higher dot on the line.'

Viktoriia ziet dat de combinatie van het zichtbaar maken van korte termijndoelen en resultaten houvast biedt aan leerlingen en ouders. Leerlingen zien letterlijk waarvoor zij Nederlands leren en welke vorderingen zij maken richting B1.

Dat het stellen van *'heldere korte termijndoelen'* goed aansluit bij de behoefte van Oekraïense leerlingen blijkt ook uit gesprekken met andere ISK's in het land. Bijvoorbeeld bij de ISK Apeldoorn, waar Oekraïense en Nederlandse docenten veel samenwerken.

Elselien Verschoor is een jonge docente die bij de ISK Apeldoorn bekend staat om haar klik met leerlingen, die voor haar lessen nauwelijks verzuimen. Elselien is pas twintig en officieel nog in opleiding. De school heeft haar potentie gezien en inmiddels heeft ze op haar locatie ook mentor- en coördinerende taken. Zelf meent ze dat haar vaardigheid om heldere instructies en doelen te geven haar helpt bij alle leerlingen en specifiek bij Oekraïense leerlingen die daar veel behoefte aan hebben. Haar ervaring als docent geschiedenis op het vmbo helpt haar bij het lesgeven aan de jongste Oekraïense leerlingen op de ISK.

'Ik zie veel gedragsproblematiek, vooral bij jongere leerlingen die niet willen luisteren. Leerlingen spreken veel in de eigen taal in de klas, er speelt veel onderling. Het lijkt op lesgeven aan een vmbo-basis klas, je moet pedagogisch sterk in je schoenen staan, ik gebruik mijn ervaring in het vmbo.'

Elselien ziet, net als andere geïnterviewden, dat bij de jongste Oekraïners in de ISK naar verhouding veel gedragsproblematiek voorkomt. Omgaan met

Raymond in gesprek met leerling

Viktoriia legt uit hoe zij grafieken gebruikt om leerlingen te stimuleren

onzekerheid zou de jonge pubers zwaarder vallen, menen geïnterviewde docenten. Dit uit zich regelmatig in het negeren van instructies van docenten, onrustig gedrag in de klas of conflicten met elkaar en andere leerlingen. Elselien vertelt:

'Ik heb een goede band met oudere leerlingen. Wat hen enthousiast maakt is perspectief bieden. Goed uitleggen wat het Nederlandse schoolstelsel inhoudt en wat ze moeten om door te stromen naar een volgend niveau. Steeds laten zien bij het volgende niveau kan je dit of dat. Het gaat om de perspectieven duidelijk maken, daarmee motiveer je ze.'

Hoe ben je hier achter gekomen?

'Toen we de JJJ toetsen gingen doen hebben we uitgelegd dat het een belangrijke toets is. Oekraïense leerlingen wilden direct weten waarom, ze vroegen waarom deze test anders is dan een rapportcijfer. Ik heb gezegd het is jouw ticket naar regulier onderwijs. Omdat de oudere Oekraïense leerlingen al in een goed lopend schoolstelsel zaten, zien zij de verschillen en overeenkomsten tussen het onderwijs in beide landen. Ze zijn veel kritischer dan leerlingen uit andere groepen. Ze moeten slikken als ze doorgaan naar het mbo, want dan is Universiteit of hbo ver weg. Dat is anders bij bijvoorbeeld Syrische leerlingen, die maken die vergelijking tussen de onderwijssystemen minder. Die zien het meer als we zijn toch in het Westen, het zal wel goed geregeld zijn, de school zal het wel weten.'

Duidelijkheid en gemengde klassen

Veel ISK's herkennen dat de motivatie omhoog gaat zodra het leerlingen en ouders duidelijk is wat er van hen verwacht wordt in Nederland en in het Nederlandse onderwijssysteem. Hoewel leerlingen in het eindexamenjaar nog wel online Oekraïens

onderwijs volgen, is de meerderheid van de oudere leerlingen vaak wel gemotiveerd om door te stromen naar regulier onderwijs in Nederland.

Een andere constatering, die door vrijwel alle ISK's wordt gedeeld, is dat het mengen van Oekraïense leerlingen met andere groepen leerlingen een positief effect heeft op het leren van Nederlands. Of ISK's kunnen overgaan op gemengde klassen is vanzelfsprekend afhankelijk van de samenstelling van de leerlingpopulatie. ISK's willen over het algemeen tegengaan dat één leerlinggroep een (te) dominante positie heeft in de klas. De ISK's met gemengde groepen geven unaniem aan dat het niveau en de motivatie van de leerlingen in deze groepen hoger ligt, dan in homogeen samengestelde groepen. Docente Viktoriia licht toe:

'In het begin van het jaar zien we leerlingen met gebrek aan motivatie om Nederlands te leren, maar lopende het jaar gaat het beter. Een gemixte klas dwingt meer om Nederlands te spreken.'

Zet creatieve vakken en sport in

Het valt veel ISK-medewerkers op dat Oekraïense leerlingen vaak veel plezier beleven aan creatieve en sportactiviteiten. Het combineren van creatieve activiteiten en gesprek met Oekraïense leerlingen is een methode waar veel docenten tevreden over zijn⁴.

Op de ISK Panta Rhei in Amstelveen zien docenten dat de Oekraïense leerlingen graag deelnemen aan creatieve vakken en sport. Ik vraag aan docente Viktoriia Novak of het brede creatieve aanbod dat bestaat uit - techniek, koken, theater, beeldende vorming en muziek - er mogelijk aan bijdraagt dat deze locatie vrijwel geen verzuim kent van Oekraïense leerlingen. Viktoriia bevestigt:

'Creatieve vakken aanbieden helpt zeker, we houden van zingen, we zingen altijd, ook als we met de klas wachten op de metro zingen we. Dan kijkt iedereen, maar wij vinden het heel gewoon. Oekraïners houden ook van competitie, dus bij sport is iedereen aanwezig.'

Betrek ouders en blijf uitleggen

De opstelling van de Oekraïense ouders ten opzichte van het verblijf in Nederland is uiteindelijk cruciaal, zien alle deskundigen. Wanneer ouders besluiten om voorlopig te blijven, willen zij weten wat hun kinderen wél kunnen bereiken in de tijd in Nederland en gaan kinderen gemotiveerder naar school.

Het omgekeerde is ook waar. De kinderen van ouders die uitgaan van een snelle terugkeer naar het thuisland, zijn moeilijker te motiveren op de ISK's. De ervaring is

dat deze ouders meer uitleg nodig hebben en dat dit beter lukt samen met leerplicht. Elslien Verschoor ziet dat het contact met een deel van de Oekraïense ouders relatief veel energie kost, vergeleken met andere ouders, maar dat het uiteindelijk de enige weg is.

'Ik ontmoet Oekraïense ouders die niet werken. Zij zeggen steeds dat zij over zes weken teruggaan, dan kan ik niet verwachten dat hun kinderen wel gemotiveerd naar school komen. Je hebt die ouders wel nodig, om achter je te staan en leerlingen te stimuleren. Een ander verschil is dat bij Syrische en Eritrese leerlingen de ouders altijd achter je gaan staan, als je leerlingen aanspreekt op verzuim.'

Natasha Kolbeek-Goncharova adviseert: 'blijf de regels in Nederland uitleggen'. Zij geeft aan dat veel leerlingen en ouders de toegevoegde waarde van Nederlands voor hun toekomst nog niet zien. Men gaat uit van een tijdelijk verblijf, maar inmiddels is duidelijk dat niemand weet hoe lang 'tijdelijk' duurt. Tegelijkertijd gelden hier regels, die nog onbekend zijn. Natasha vervolgt:

'Leg uit wat de regels zijn van het Nederlandse onderwijs. En herhaal die regels vaak, desnoods dagelijks. Geef de uitleg in het Nederlands én in het Engels. En indien mogelijk en nodig in het Oekraïens. Het moet bij ouders doordringen Nederland is een land van regels en er is in Nederland leerplicht om naar school te gaan tot je 18e.'

Natasha vervolgt lachend: *'Dat is geen regel waar je om heen kan als ouder en dat is iets wat sommige Oekraïners wel proberen. Dat is een cultureel dingetje.. zo van, misschien kan ik er nog omheen? Dus moet je blijven uitleggen dat in Nederland veel verschillende mensen wonen en dat niet voor alle verschillen uitzonderingen worden gemaakt. Er is één regel voor allen.'*

Psychische hulp is nodig, op termijn

En hoe zit het met aanbieden van psychische hulp, gezien de trauma's waarmee veel leerlingen rondlopen? Dat is niet de eerste stap, waar de Oekraïense deskundigen aan denken. Nog los van de wachtlijsten op de jeugdhulp, weten zij dat psychische hulp in Oekraïne lang een negatieve klank heeft gehad. In hun cultuur moeten familieleden elkaar helpen en het aanvaarden van externe hulp kan gezien worden als verlies daarvan. Daarom raden zij aan om eerst te beginnen met het gesprek met leerlingen als mentor. En als het lukt ook in de klas.

Op verschillende ISK's wordt gesignaleerd dat Oekraïense ouders hun kinderen naar verhouding vaak ziekmelden. Daarvoor geven deskundigen twee verklaringen. Ten eerste een praktische reden; ziekmelden in Nederland is eenvoudiger, omdat er geen verklaring van een dokter nodig is, wat in

³ Video's met informatie over de ISK en het Nederlandse [onderwijssysteem](#).

⁴ Zie ook artikel over ISK Gouda, in de serie [inspiratievoorbeelden](#).

Oekraïne meestal wel het geval is. Ten tweede heeft het ziekmelden van kinderen in Oekraïne een andere lading. Ziekmelden is beschermen, legt docent Viktoriia uit.

'We hebben in Oekraïne een andere attitude ten opzichte van gezondheid, zodra een kind ziek is dan houden ouders het kind thuis en gaan ze naar de dokter. Het is heel normaal dat kinderen niet naar school gaan, als ouders zorgen hebben over de gezondheid van een kind.'

Viktoriia benadrukt dat er sprake is van een cultuurverschil als het gaat om zorg voor fysieke en psychische problemen. Oekraïense deskundigen die voor dit artikel zijn gesproken, adviseren om daar bij de communicatie met ouders aandacht aan te besteden.

Inzet op ouderbijeenkomsten werkt

Inmiddels hebben ISK's in het hele land positieve ervaringen met het informeren van ouders en de effecten daarvan op leerlingen. Scholen die positief zijn over de opbrengsten van oudervoorlichting hebben vrijwel allemaal gekozen voor een combinatie van: het doen van een uitgebreide intake met leerling en ouder(s), het organiseren van verschillende ouderbijeenkomsten met een tolk en de samenwerking met leerplicht. Docent Elselien:

'Het is belangrijk om toch bij de ouder te beginnen, met blijven informeren. Direct na een ouderavond zien we het verzuim verminderen. Samenwerken met leerplicht helpt ook. Een keer was er bij een leerling een dreiging van een boete. Dat gaat al snel rond, dat voorbeeld heeft wel geholpen.'

Het informeren van ouders over de leerplicht in Nederland is cruciaal, weten de deskundigen. Want als de ouders het leren van de Nederlandse taal niet belangrijk vinden, gaat het terugdringen van verzuim niet lukken. Maar ook hier is begrip van de beleving van ouders cruciaal. Vaak zijn ouders teleurgesteld over de aanpak van het Nederlandse ISK-onderwijs, vertelt Natasha Kolbeek-Goncharova.

'In Oekraïne wordt er veel huiswerk gegeven en zijn de verwachtingen hoog. Kinderen gaan lange dagen naar school, tot vijf uur 's middags. In Oekraïne draait alles om de kinderen, de kinderen zijn alles voor ouders. Dus ouders hebben hele hoge verwachtingen van hun kinderen. En het gemiddelde niveau is er hoog. Dat is wat de ouders gewend zijn.'

ISK's hebben goede ervaringen met het organiseren van een aantal ouderbijeenkomsten per jaar, bij voorkeur op verschillende tijden. Door dezelfde bijeenkomst overdag en 's avonds te organiseren worden ook de werkende ouders bereikt.

Bijeenkomsten met gemeente en locaties

Een andere positieve ervaring is de samenwerking met de gemeente en de coördinatoren van de opvang-/ woonlocaties. Met de leerplichtambtenaar moet de school optrekken bij het geven van duidelijke informatie over de regels op ouderbijeenkomsten. Bij de ISK Barneveld is gekozen voor het organiseren van ouderbijeenkomsten op verschillende tijdstippen op de dag, waardoor ook de werkende Oekraïense ouders worden bereikt.

ISK's zijn het meest tevreden over ouderbijeenkomsten waarbij zowel de gemeente (leerplicht) als de coördinatoren van de woonlocaties aanwezig zijn. Docent Natasha Kolbeek-Goncharova ziet het belang van samenwerking met de opvang-/ woonlocatie voor het overbrengen van informatie en regels. Zij adviseert:

'Zorg voor een goede vertaling, dus geen google translate en hang de vertaalde informatie op een centrale plek. En gebruik alle middelen om te communiceren. Maak een WhatsApp groep aan. En hang regels en informatie op aan de muur, op centrale plaatsen. Oekraïners hebben ontzag voor instanties, dus een voorlichting geven samen met de gemeente heeft meer effect.'

Zorg voor Oekraïense medewerkers

Na alle gesprekken die voor dit artikel zijn gevoerd is een ding heel erg duidelijk geworden: Oekraïense collega's maken een enorm positief verschil op de scholen. De leerlingen voelen zich eerder begrepen en de Oekraïense docenten weten vaak heel goed hoe zij omgaan met de weerstand en negatief gedrag. Viktoriia Novak: 'Soms helpt een gesprek in het Oekraïens. Ik spreek de leerlingen aan op een gedeeld leven en op een voorbeeld zijn voor ons land. En ik probeer een doel te zetten, dat geeft hoop.'

Maar er is ook een keerzijde. Sinds de oorlog is er een enorm beroep gedaan op de nieuwe medewerkers met een Oekraïense achtergrond.

Een deel van hen is zelf ook pas kort in Nederland en woont net als leerlingen in tijdelijke woonlocaties. En net als leerlingen moeten zij wennen aan Nederland en het Nederlandse onderwijssysteem. Dat is al veel.

Tegelijkertijd zijn zij vaak de enige die de taal spreken op een locatie, dus binnen de kortste keren hebben de Oekraïense medewerkers de rol van docent, mentor, tolk en aanspreekpunt voor team en ouders. Tijdens de lessen zijn zij vaak degenen bij wie leerlingen zich als eerste emotioneel durven te uiten, terwijl de oorlog de Oekraïense medewerkers zelf ook raakt. Datzelfde ziet men gebeuren met de ouders, die graag als eerste contact opnemen met de Oekraïense medewerker.

Viktoriia ervaart het zelf ook *'Wij zijn heel erg belangrijk om hoop te geven en als er onderling conflicten zijn. Dat horen wij als eerste. Maar op het niveau van organisatie en de regels ligt het vast. Wij kunnen dat niet veranderen. Dat moeten wij blijven uitleggen.'*

Een ISK-coördinator merkt op:
'Onze Oekraïense docente Natalia is heel belangrijk voor Oekraïense leerlingen en ouders als aanspreekpunt. Overspannen raken dreigt ook bij haar. Ouders bellen buiten schooltijd gewoon op haar nummer. We hebben afgesproken, ook al leef je op dezelfde plek, je reageert niet meer. De mentor is het eerste aanspreekpunt.'

Inmiddels wordt duidelijk wat de gevolgen zijn: er komen steeds meer signalen binnen van overbelaste Oekraïense medewerkers. Dus een advies aan het management in het onderwijsveld, is hier mogelijk op z'n plaats. Om de Oekraïense medewerkers te behouden, is het noodzakelijk om het takenpakket niet eindeloos uit te breiden. Natasha Kolbeek-Goncharova sluit af met een treffend advies:

'Verwijs de Oekraïense ouders voor zorgvragen door naar de mentor of de zorgcoördinator. Anders stopt het werk van de Oekraïense docenten nooit. En bedenk tolken zijn ook gewoon in te huren⁵.'

⁵ Tolken zijn tegen gereduceerd tarief via een LOWAN-licentie in te zetten door scholen.